

NAUJA ROMANO „VOGTI ARKLIUS“ AUTORIAUS KNYGA

The background of the cover features a person with a backpack walking away from the viewer through a field of tall grass. In the distance, several circular directional signs on poles are visible, some pointing left and some right. The scene is hazy and has a monochromatic teal-blue tint.

MANO LIKIMO BROLIAI

Per Petterson

ROMANAS

TYTO ALBA

Per Petterson

MANO
LIKIMO
BROLIAI

ROMANAS

Iš norvegų kalbos vertė

Eglė Išganaitytė

VILNIUS 2021

Per PETERSON
MENN I MIN SITUASJON
Forlaget Oktober, 2018

Šios knygos vertimą remia NORLA

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Forlaget Oktober as, Oslo 2018

© Eglė Išganaitytė, vertimas į lietuvių kalbą, 2021

© „Tyto alba“, 2021

ISBN 978-609-466-528-8

1

Buvo sekmadienis, 1992 metų rugsėjis, be kelių minučių septynios. Išvakarėse vaikščiojau po barus, paskutinę valandą praleidau baru paverstoje vaistinėje Muitinės gatvėje, bet neparlydėjau namo jokios moters. Tuo laikotarpiu, tais metais tai buvo beveik neįprasta, nes gan dažnai važiuodavau į Oslo centrą ir prieš savo prigimtį traukdavau į barus ir kavines, įžengdavau pro duris į triukšmingas prirūkytas patalpas, jose staiga pasijusdavau kaip namie ir vėlgi prieš savo prigimtį, atidžiai apsidairęs, pagaldodavau, kur nakvosiu šiąnakt. Po kelių valandų kavinę, aludę ar barą retai palikdavau vienas. Prabėgus tiems mėnesiams, buvau aplankęs daugiau miegamųjų, daugiau namų ir daugiau mikrorajonų, nei anksčiau maniau esant įmanoma tokiam vyrui kaip aš. Bet tai liovėsi savaime: norėjau būti tartum laužas, tik dabar mano lauže buvo daugiau pelenų nei ugnies.

Tad kai tą rytą sučirškė telefonas, gulėjau savo lovoje. Neturėjau jokio noro atsiliepti, jaučiausi visiškai be jėgų. Buvau gėręs alkoholio, tas tiesa, bet nedaug ir tikrai ne po vienuoliktos; iš centro parvažiavau Toseno autobusu, išlipau sankryžoje, kur dabar įrengtas žiedas, ir linojant pro Sagenės bažnyčią

patraukiau toliau, Bjolseno link. Grįžęs į savo butą jaučiausi visai geros formos ir dabar turėčiau būti blaivas.

Mane išsunkė regėti sapnai. Nelengva paaiškinti čia, vos ant-rame pasakojimo puslapyje, kodėl jie mane taip išsekino, prie to dar turėsiu grįžti.

Ketinau dar bent valandą pagulėti, tada atsikelti, užkaisti vandens kavai ir atsisėdęs prie stalo, jei įmanoma, porą valandų parašinėti, nesvarbu, kad sekmadienis. Bet telefonas netilo, tad iššokau iš lovos ir nuskubėjau į svetainę pakelti ragelio, nes ignoruodamas skambutį jaučiausi pažeidęs kažkokį įstatymą. Visada įsivaizdavau, ir dabar įsivaizduoju, kad privalau atsiliepti, nes antraip man grės baudžiamasis persekiojimas.

Išgirdau Tiuridos balsą. Prieš metus ji pasiėmė mergaites ir persikraustė gyventi į sublokuotą namą Šetene. Ji verkė, kaip supratau, delnu prisidengusi burną, kad nuslopintų garsą, ir tada pasakiau: Tiurida, kas atsitiko, bet į tai ji nieko neatsakė. Ar tu namie, paklausiau, ne, ji esanti ne namie. Tai kur tu esi, Tiurida, paklausiau, bet ji nežinojo. Nežinai, kur esi, perklaušiau, ir ji verkdamas atsakė nežinanti. Ji nežinojo, kur esanti.

Velnias, pamaniau. Jei ji šitaip rauda ir yra ne namie, tai kur mergaitės. Kad ir kaip būtų, jų visas trejetas. Šiaip ar taip, dukros ne pas mane, o jos motina Singapūre. Mano mama buvo mirusi, tėtis miręs, beveik visi broliai – irgi mirę. Nori, kad atvažiuočiau tavęs paimti, paklausiau nusprendęs, kad ji ten be mašinos, ir ji vis dar verkdamas atsakė: taip, todėl ir skambinu, nieko daugiau neturiu, o aš pamaniau: jei nieko daugiau neturi, tada turi labai nedaug. Bet pasakiau ne tai,

pasakiau: tuomet man reikia žinoti, kur esi. Kaip atrodo ten, kur stovi. Čia traukinių stotis, sukūkčiojo ji, geltona, bet nė vieno traukinio. Ką gi, tarstelėjau, gal kiek ankstoka, šiaip ar taip, sekmadienis, ir tada ji pasakė: ne, ne tai norėjau pasakyti, norėjau pasakyti, kad nėra bėgių, kuriais galėtų važiuoti traukinys.

Pasvarsčiau, kokia tai galėtų būti vieta, variantų netolimu atstumu nebuvo daug, turėtų būti Bjorkelangenas, niekas daugiau neatėjo į galvą, o Dieve, iki ten penkiasdešimt kilometrų arba daugiau, gal šešiasdešimt, kodėl ji ten, be mašinos, viena, tokiu paros metu. Bet to negalėjau jos klausti, tai buvo ne mano reikalas, turėjau rūpintis savo reikalais, tą iš esmės ir dariau. Visa kita, šiaip ar taip, baigta. Man to net netrūksta, pamaniau, jau nebe, po vieno tokių ilgų metų, bet, permąstęs iki galo, nebegalėjau užtikrintai atsakyti, ar tai tiesa.

Žinau, kur esi, pasakiau. Išvažiuoju po penkių minučių. Ačiū, pasakė ji, o aš pasakiau: užtruks kiek laiko iki ten atvažiuoti. Suprantu, atsakė ji, o aš pamaniau: kaip ji gali suprasti, juk nežino kur esanti.

Raudona telefono būdelė, uždarytas geltonas stoties pastatas, kurį ji veikiausiai matė iš tos būdelės. Jei aš teisus, neturėtų būti labai sunku. Be abejo, galėjo būti ir bet kuri kita nebe-naudojama geležinkelio stotis už šimtų kilometrų visai kita kryptimi, bet jokia neatėjo į galvą.

Greitosiomis nusiprausiau po dušu, užsivilkau trumpą Džeimso Dino stiliaus striukę ir su puse bandelės rankoje pustekiniu nusileidau laiptais, nuskubėjau į stovėjimo aikštelę prie pat autobusų stotelės, priešais geltoną mūrinių namų,

kuriame gyvenau, šalimais Advokato Delio aikštės Bjolsene, ir įsėdau į savo trylikos metų universalą, šampano spalvos „Mazda 929“.

Atlėkiau per keturiasdešimt penkias minutes. Tikrai greitai. Už didesnę greitį grėstų kalėjimas.

Sankryžoje prie degalinės, pakeliui į Bjorkelangeną, pasukau į kairę ir pravažiavau pro Žemdirbių kooperatyvą, kurio geltonas logotipas buvo užpieštas tiesiai ant dangų remiančių cilindro formos bokštinių aruodų: per vidurį puikavosi javo varpa, o iš abiejų šonų – žalios raidės Ž ir K. Tada pasukau į dešinę Stoties gatvę, ties sankryža, kur stovi nedidelis viešbutėlis su kavine: dabar visi langai tamsūs, nė vienos degančios lempos, matyt, užsidarė po mano paskutinio apsilankymo, ir tai nė kiek nestebintų, nes kaipgi viešbučiui išsilaikyti – Bjorkelangene.

Dar kiek pavažiavęs keliu, kaip ir tikėjau, netoli senojo stoties pastato išvydau raudoną telefono būdelę. Privažiavęs prie pat stoties, pasistačiau mašiną ir išlipau, ten buvo ir autobusų stotelė, toks įspūdis, kad maršruto paskutinė, bet Tiuridos nesimatė.

Stotelėje nelaukė joks autobusas, buvo visiškai tylu, o, be mano automobilio, prie stoties stovėjo dar du: sedanas ir universalas, abu „Volvo“ markės, abu mėlyni, nebenauji. Bjorkelangene turbūt visi žinojo, kuri mašina kam priklauso, tad aprūdijusi šampano spalvos „Mazda“ su niekam dar nematytais numeriais badė akis, ir vienas gyventojas kitam galbūt tarė: koks velnias čia pasistatė mašiną, pamatęs ją pro vieno iš aplinkinių namų langą. Ta mintis man sukėlė neri-

mą. Čia svarbu greit atvykti ir greit pasišalinti, o Tiurida, žinoma, nesėdėjo čia, priekinėje stoties pusėje, visiems prieš akis, tad apėjau pastatą ir atsidūriau ten, kur, tiesą sakant, ir yra tikroji priekinė pusė, ar bent jau buvo anuomet, kai į šią stotį vedė iki blizgesio nuzulinti bėgiai, nuo pat Siorumsando vakaruose, netrukus išlįsdavę kitoje pusėje, jau su traukiniu ir konduktoriumi ant palaipos, kuris persisverdavo su plazdančia žalia vėliavėle rankoje, burnoje įsikandęs švilpuką, ir sušvilpdavo: važiuok! važiuok! – ir sušvilpdavo vėl, jis didžiavosi tuo švilpuku ir jo skleidžiamu garsu, turbūt kiekvienas būtų didžiavęsis.

Tačiau geležinkelio būta siaurabėgio, ir prieš trejetą dešimtmečių, gal daugiau, jis pralaimėjo kovą dėl ateities, bet vis dėlto: dar visai neseniai traukinys nieko neįtardamas atriedėdavo čia, į Bjorkelangeną, ir nurūkdavo tolyn, link Skiuleriudo pietuose, prie ežero ir garlaivio, kuris šliuzais galėjo tave nuplukdyti iš šalies gilumos iki pat Oslo fjordo žiočių, o iš ten į bet kurį pasaulio kraštą: Ispaniją, Ameriką, jei tau tik norėdavosi ten nuvykti, o kelias iki Siorumsando ar Skiuleriudo nėra labai tolimas, tarmė beveik ta pati, tik bėgiai jau kadai išardyti ir išvežti į metalo laužą, o nauji nenutiesti.

Tiurida sėdėjo žolėje, prie kelių prispaudusi kaktą, ant šlaito šalia upelio, kurio pavadinimą žinojau: Lijerelva. Žinojau viską apie šias vietas, pasklidusias didelėje teritorijoje, visoje Rytų Norvegijoje. Begalę kartų teko jas pervažiuoti ir pravažiuoti, vienam dienos ir nakties metu, kartais ant galinės sėdynės sėdint mergaitėms, visoms trimis arba tik vienai iš jų, paprastai Vigdisei, vyriausiajai. Aš važinėjau ir važinėjau, kol

atsibodo, kaip tik dabar buvo nežmoniškai atsibodę. Keliai. Mašinos, mazdos ir forдай, opeliai, visos markės, mašinos su mechaninėm ir automatinėm pavarų dėžėm, benzininiai automobiliai ir dideli dyzeliniai, tyliai važiuojantys automobiliai ir automobiliai, kurių išmetamieji vamzdžiai virš asfalto palieka apgailėtinas juodų it anglų dūmų uodegas. Neskaiciavau, kiek per tuos pasivažinėjimus į aplinką išmečiau anglies dioksido, tikriausiai nusikalstamai daug, ir, tiesą sakant, tai man nedavė ramybės, dažnai apie tai mažiau, būdavau naktimis ir skaičiavau degalų litrus, sapnuodamas skaičiavau kubinius metrus teršalų, o ką turėjau daryti, reikėjo gerti tabletes? Kažin, kokio taršumo yra farmacijos pramonė? Tikriausiai labai tarši, nors nežinojau, kas ten per medžiagos ir kokių būdu teršia: ar susidaro nuodingos nuotekos, ar nuodijamas oras, ar jos tiesiog kvaišina žmogų.

Bet tuo laikotarpiu tikrai būčiau galėjęs vesti dienyną. Būtų galėjusi susidaryti kelių šimtų puslapių knyga, būtų galėjusi išeiti įdomi, mažiau, tiek geografiškai, topografiškai, tiek biografiškai, nenustygau vietoje, tai tęsėsi ilgai, tad buvo nelengva išsiskirti su automobiliu. Pastaruosius metus naudočiau jį kaip kvaišalus. Kur dar būčiau galėjęs pasidėti vakarais. Man liko Oslo centras arba „Mazda“, ir į barą išsiruošdavau taip pat dažnai, kaip sėsdavau prie automobilio vairo.

Iš trūkčiojančių pečių mačiau, kad Tiurida tebeverkia, ir pagalvojau, kaip ji gali taip ilgai nesiliauti. Buvo nelengva suprasti. Bet juk ir nežinojau, kas atsitiko, ir neketinau klausti: tai buvo jos gyvenimas, ne mūsų.

Po nesėkmingo, beprasmių bandymo paimti ją ant rankų, kaip daro ugniagesiai gelbėtojai, padėjau jai pačiai nusigauti

iki automobilio ir pasodinau keleivio vietoje. Tai nebuvo paprasta, jos kojos atrodė kaip guminės, lyg neturėtų sąnarių, ir iš pradžių pamaniau, kad ji girta, ko gero, ir buvo įkaušusi, gal net labai, bet dabar išsiblaiviusi, ji keletą sykių pakartojo: atleisk man, Arvidai, o aš atsakiau: atsipalaiduok, Tiurida, viskas gerai, nors būtų buvę dar geriau, jeigu ji nebūtų buvusi tokia atsipalaidavusi. Dar nebuvau jos matęs tokios būklės per visą mūsų ilgą bendrą gyvenimą, o dabar buvau priverstas ją apkabinti, bet man palietus jos kūnas buvo nebe toks kaip anksčiau, tas trikdė, aš bent jau tikėjausi šio kio tokio atpažinimo pojūčio delnuose, arba ko nors panašaus į atpažinimą, bet dabar jos kūnas man atrodė privatus ir tuo pat metu ryškesnis, gal būtent dėl to, ne kaip kūnas, kuris tolsta, o visiškai naujas, ryškus kūnas pakeliui į čia, nors krantas visai kitur, jis buvo pakeliui ne pas mane, tad turėjau uždėti rankas taip, kad jos nesiglaustų prie tų vietų, prie kurių glaudėsi seniau, juk praėjo tik vieni metai, bet aš jau neprisiminiau, ar tuomet dar laikydavau ją apkabinęs, tikriausiai ne, tuokart buvau per daug išsigandęs, įkalintas savo išgyvenimų, galėjo nutikti bet kas, jeigu būčiau ją apkabinęs.

Sustojau prie gretimo sublokuoto namo, kad trumpiausiu keliu, per veją, galėtume pasiekti butą, kuriame ji gyveno, pačiame namo gale, ir mūsų nepamatytų artimiausi, be jokios abejonės, smalsūs kaimynai. Numaniau, kad tai svarbu. Nori, kad užeičiau? – paklausiau ir iškart pamaniau, kad nereikėjo klausti, juk neturėjau jokio noro. O gali? – pasakė ji. Kodėl gi ne, atsakiau, ir ji pasakė: o, būtų puiku, su kone nuoširdžiu dėkingumu, ir aš suglumau, jausmas buvo žeminantis, aš įsiutau, ji sakė telefonu, kad, be manęs, nieko daugiau neturi, bet

nenorėjau būti jos riteris, jos gelbėtojas ir už tai negauti nieko daugiau, išskyrus dėkingumą. Kam man tas dėkingumas. Ir kai mes praėjusiais metais paskutinį kartą stovėjome vienas priešais kitą bendrame savo bute Bjolsene, šalia Advokato Delio aikštės, šyptelėjusi ji tarytum liūdnei pasakė: buvau tikra, kad kartu pasensime, o jos draugai, kurie nebuvo mano draugai, jaunesni keleriais metais, kaip ir Tiurida, stovėjo lauke ant šaligatvio ir laukė prie pilno furgono, „Volkswagen Caravelle“, prisimenu kaip šiandien, jis buvo ryškiai geltonas, ir lauke, kur stovėjo draugai, švietė saulė, ir man dingtelėjo, kad jų drabužiai nepaprastai spalvingi, beveik kaip hipių, niekada nesirengčiau tokiais drabužiais, ir aš pasakiau: tada turi man duoti, kas eina prieš tai, kas eina po dabarties, bet prieš senatvę, tai, kas viduryje, bet ji nenorinti man to duoti, pasakė ji, negalinti.

Na, tada velniop.

Tačiau tiesa, kad paskutiniaisiais metais, kai gyvenome kartu, dienos ir naktys taip lėtai keitė viena kitą, kad jos visiškai sustojo ir viskas buvo įšaldyta neapibrėžtam laikui, ir vis dažniau vakarais neprisiversdavau gulti į lovą, į kurią ji jau būdavo atsigulusi prieš valandą ar daugiau. Mes tapome kaip magnetai, kurių identiški poliai nukreipti vienas į kitą, pliusas į pliusą, minusas į minusą; būdavo, puolu prie jos, ir tą pačią akimirką, kai tik peržengiu slenkstį, mane išsviedžia iš miegamojo, ir aš aukštiekninkas nubloškiamas atgal į svetainę, lyg gavęs stiprų smūgį į krūtinę, nučiuožiu grindimis ir atsitrenkiu į sieną kitoje pusėje, ir tai vis kartojosi, kol galų gale nusprendžiau verčiau likti sėdėti ant sofos ir leisti

plokštes, kurias ji puikiai galėjo girdėti už sienos. Tai buvo muzika iš tų laikų, kai dar tik pradėjome draugauti ir aš dar nežinojau, kas ji tokia, ką slepia jos kūnas, o ji nežinojo, ką slepia manasis, kas aš toks, ir tenorėjome tą išsiaiškinti, nes tuokart buvau besikeičiantis, labai skyriausi nuo to, koks buvau anksčiau, buvau įsimylėjęs, viskas dėl to, štai *tas* plokštes ir leidau. Bet laikui bėgant numojau ir į plokštes ir gerokai po vidurnakčio nulipdavau laiptais laiptinėje raudonomis ir mėlynomis žvaigždutėmis margintomis marokietiškomis kone šimto metų senumo plytelėmis, kurių daugelis buvo suskilinėjusios, kurios visada man taip patiko, kiekvienoje laiptų aikštelėje, ir pro vartų arką iš galinio kiemo su senąja arklide, kurioje dabar ilgiausią stažą turintis kaimynas buvo įsirengęs garažą, vyras nesuvokiamai švarių kombinezonų, kuris kiekvieną sekmadienį stovėjo ant taburetės grįstame kieme ir blizgino savo senutėlę „Volvo Duetten“, kuria, kaip mačiau, nebuvo pavažiavęs nė metro, ir buvo akinamai tamsu po vartų arka pakeliui prie „Mazdos“, kurią statydavau pažymėtoje aikštelėje priešais daugiabutį, vos per porą metrų nuo autobusų stotelės. Ir aš atsisėsdavau ant keleivio sėdynės, kiek įmanoma atstumdavau ją atgal, nuleisdavau ir įsitaisydavau pusiau sėdomis, pusiau gulomis, glaudžiai apsisiautęs šiltu paltu, ir, jei pasisekdavo, valandžiukę nusnausdavau po dienos, gautos dovanų, iš Dievo, kol atriedėdavo pirmieji autobusai nuo plynės kalvos viršūnėje, kur prietemoje dunksojo ne tik didelis autobusų parkas, bet ir sporto aikštynas bei margarino fabrikas, skendėjantys toje pačioje prieblandoje. Beveik nematomi autobusai tyliai privažiudavo stotelę, sustodavo ir atidarydavo duris – tą garsą vėliau man būdavo nesunku prisiminti, subtiliai švelnų, intymų

garsą visai šalia, minkštą ir sklandų durų atodūsi, mat autobusai veikiausiai buvo nauji, paskui pasigirsdavo mieguistas išvykstančių keleivių trepsėjimas, pora laiptelių aukštn ir žingsnis prie vairuotojo pačiame priekyje, ir prislopinti balsai, kiekvienas žodis prigesęs lyg vakarykščio laužo žarijos, ir visi tie garsai buvo iš tų, kuriuos paprastai girdi tik tokie kaip aš. Galėjau jus įsivaizduoti, visus tuos automobilius, pastatytus panašiose vietose kaip ši, šalikelėse ir priegatviuose, šalia autobusų stotelių, garažuose ir keliukuose prie namų, ir savo likimo brolius, pusiau gulomis, pusiau sėdomis tūnančius ant sėdynių, glaudžiai įsisupusius į paltus ir automobilius, besistengiančius porą valandų numigti vienuroje, kol galiausiai jus į juodą naktį perkelia švelnios rankos ir begarsiai suktuvai, traukia jus ilgomis voromis vieną po kito, sparnas prie sparno, lakuotas paviršius prie lakuoto paviršiaus, mygtukas prie mygtuko, sugrupuotus pagal vyro amžių ir automobilio markę, kone laukiančius paskutinio patepimo, baigties, miegančius gemalo poza, pasidėjusius apšėpusius skruostus ant kietų, šaltų plaštakų, vos alsuojančius šaltoje tamsoje.

Man nė karto nešovė į galvą, kad Tiurida būtų galėjusi nulipti laiptais, išeiti į tamsą, į aikštelę vienais naktiniais ir botais, atidaryti priekines dureles ir paprašyti manęs grįžti vidun, laiptais aukštn, į šiltą lovą, pasakiusi: betgi, Arvidai, tu negali čia sėdėti, juk šitaip šalta, grįžk į šilumą. Tai būtų viską pakeitę. Bet tik kai supratau, jog man niekada nedingtelėjo, kad ji būtų galėjusi nusileisti žemyn, ir net neprisiminiau nors kartą to norėjęs, man tapo aišku, kad viskas prarasta.

Dabar nusekiau jai įkandin per veją namo link, mano batai smego į minkštą žolę, kaip ir jos batai, nes žemė tebebuvo drėgna po nakties ir lietaus, iš užnugario mačiau, kad prairusi jos dešinę kojine, aukščiau sijono palanko ir per šlaunį iki pakinklio, kur baltavo platus plikos matinės odos ruožas, iš abiejų šonų įrėmintas žvilgančios medžiagos, ir aš nusistebėjau: kada ji ėmė mūvėti tokias kojines? Bent jau ne mano laikais, o iki mano laikų nebuvo nieko; iki tavęs nebuvo nieko, pasakė ji vieną ankstų rytą, pirmą mūsų draugystės pavasarį, ir pamenu, kaip nuo tų žodžių man užkaito žandai ir apėmė vaikiškas išdidumas. O dabar negalėjau atplėšti akių nuo jos šlaunies odos, regimos pro suplyšusią kojine, ir tarytum pajutau ūmų tvinksnį pilve, raudonas stulpas šovė aukštin iki pat trumpai kirptų mano plaukų, bet to ji negalėjo matyti, negalėjo matyti nei manęs, nei mano žvilgsnio, žengė nieko neįtarianti, liūdna per žolę namo link, ir tą pojūtį buvo sunku atpažinti ar prisiminti, ar jis buvo apėmęs anksčiau, prieš metus ar daugiau, ar buvo juntamas pačioje pradžioje. Tas tvinksėjimas. Tačiau žinojau, kad tada tokio pojūčio nebuvo, tai kažkas kita, ir tikriausiai būčiau galėjęs jo gėdytis, matydamas ją tokią, kokią mačiau dabar, tiesiai priešais mane, suslinkusią nugarą, tuščius delnus.

Mudu įžengėme į prieškambarį, aš uždariau duris, o ji atsišliejo į sieną ir užsimerkė, ir ten, koridoriuje, mane kai kas sutrikdė, nes nors tame bute gyveno toji moteris, kurią buvau vedęs daugybę metų, ir trys mano dukterys, mano paties vaikai, jos taip pat ten gyveno, atmosfera, oras, kvapas, viskas, ką galėjau pajusti, paliesti, ir viskas, ką galėjau matyti, man buvo visiškai svetima. Aš nieko neatpažinau, ir galbūt nieko keisto,

nes nė karto nebuvo užėjęs į butą, pabrėžtinai atsisakydavau peržengti slenkstį ir visada likdavau lūkuriuoti lauke ant plytelėmis iškloto tako, saulei šviečiant ar lietui lyjant, arba palaukdavau automobilyje stovėjimo aikštelėje, kol pamatydavau mergaites išnyrant iš už kampo, nešinas krepšiais su drabužių pamaina ir galbūt mokyklos reikmenimis, ir vis tiek tikėjausi aptikti *ką nors*, kas dar nepriklausytų praeičiai, paskutinį mane menantį reliklą, kurį visos keturios savaip būtų atsigabenusios iš Bjolseno, bent tebejuntamą stygių, dar nepripildytą butelį, bet ten nebuvo nieko. Mane tarsi ištrynė.

Turėjau padėti jai nusiauti, pačiai jai nepavyko, ji tik pasilenkė ir pargriuavo ant grindų, tada iš po veidrodžio pristūmiau nedidelę žemą komodą, padėjau jai atsikelti ir pasakiau: dabar sėskis čia, Tiurida, ir ji atsisėdo, tuomet atsiklaupiau norėdamas atrišti batų raištelius, ikoniškas reginys, manyčiau, vis dėlto manęs seniau niekas nematė tokioje padėtyje, ant kelių priešais ją, nors kartu pragyvenome penkiolika metų.

Dabar ji pasviro į priekį, vieną delną uždėjusi man ant peties, tada ranka iš lėto nuslydo man palei kaklą, jos galva nulinko įkandin ir krisdami plaukai pakuteno man ausį. Galiausiai ji sunkiai įrėmė kaktą į mano petį ir kitame šone man per nugarą nukorė dešinę ranką, savotiškam glėby, kitaip nepavadinsi. Keistoka aplinkybė. Tiurida nieko nesakė ir nejudėjo, jos skruostas buvo prigludęs prie manojo, o jos šiltas alsavimas skverbėsi po striukės apykakle ir slinko oda žemyn į tarpumentį. Aiškiai jutau. Ji nebeverkė, kiekvienas kvėpsnis laukė savo eilės po ankstesniojo, ir tai buvo nemalonu, negalėjau pakrutinti jokios kūno dalies, išskyrus pirštus, įsitvėrusius raištelių, ir aš pamaniau: ar ji užmigo man ant

peties, staiga ji visai nutilo; ar užmigai, Tiurida, paklausiau. Ne, nemiegu, išgirdau prie pat ausies, ar galiu valandėlę taip pasėdėti, ir aš atsakiau: gerai, gali valandėlę taip pasėdėti, tariau. Visai nebuvo gerai, bet ką, po galais, galėjau sakyti.

Kai batai buvo nuauti, prilaikydamas nuvedžiau ją per slenkstį į svetainę, klausdamas savęs, ar padėti jai nusigauti iki pat lovos, kurios jai, akivaizdu, dabar labiausiai reikėjo, bet nenorėjau akyse matyti jos lovos, o gal mielai būčiau ją apžiūrėjęs, tai, kas joje svetima, nauja, skausmingai viliojama, pilve jusdamas neišsvengiamus tvinksnius, vis dėlto negalėjau, nors visa savo esybe troškau, turėjau iš ten nešdintis, turėjau sprukti.

Mes pasiekėme kambario gilumą, aš pamažu atgniaužiau rankas ir iš lėto nuleidau ją šalia sofos, kad galėtų atsistoti, bet ji leidosi toliau, iki pat grindų, sukľupo nulenkusį sprandą, delnais sunkiai įsiremė į kilimą priešais ir vėl pravirko, paskui susitvardė, nuropojo kelis metrus ir atsėdė atrėmusi nugarą į sieną pusiaukelėje tarp virtuvės durų ir spintelės su stalčiais, anksčiau stovėjusios Bjolsene, buto prieškambaryje, ji buvo ją perdažiusi ryškiai mėlyna spalva, tikriausiai norėdama ištrinti prisiminimus, ir aš vos atpažinau baldą.

Būčiau galėjęs prisėsti ant sofos, tai būtų buvęs paprastas ir galbūt normalus veiksmas, bet nesisėdau, likau stovėti, tariau: Tiurida, kur mergaitės? Ką? – tarstelėjo ji. Kur mergaitės? – pakartojau. A, mergaitės, pas draugę. Ji pasakė vardą. Man tai visai nepatiko. Kodėl jos pas ją? Kodėl jos ten? – paklausiau ir ji atsakė, kad ši vienintelė sutiko. Bet ar jos norėjo ten važiuoti? – neatlyžau. Nelabai, atsakė Tiurida. Ji nuleido kaktą prie kelių. Tiurida, tariau, gal man jas parsivežti? Man

rodės, privalėjau paklausti, man buvo neramu. O galėtum? – perklausė ji. Galėčiau. Labai tau ačiū, būtų nuostabu, atsilieptė ji. Tik gal palauk iki popietės. Ką gi, tariau, palauksiu. Iš tikrųjų nenorėjau laukti, bet tebebuvo ankstus rytas. Tiurida, tariau, ar galiu ką nors dėl tavęs padaryti, prieš išeidamas? Ji atsuko į mane ašarotą veidą ir paklausė: ar tau reikia išeiti? Ir aš atsakiau, kad reikia. Bet aš norėčiau, kad liktum, pasakė ji, ir aš tariau: galbūt galiu tai suprasti, bet man nedera čia likti. Norėčiau, kad liktum, pakartojo ji, noriu su tavimi aptarti vieną dalyką, aš nieko daugiau neturiu, pasakė ji jau antrą kartą tą dieną, ir aš ūmai pajutau jai trauką, ne tai, kokia ji buvo, kai gyvenome kartu, bet tai, kokia ji buvo dabar, nors puikiai žinojau, kad taip atsitiko dėl to, kad aš buvau stiprusis pradas, o ji – silpnasis, bejėgis kūnas, pakirsta valia, ir pasakiau: po velniais, Tiurida, nelįsk prie manęs su savo problemomis Ir aš kalbėjau rimtai, nenorėjau su tuo turėti nieko bendro.

Probėgšmais dar spėjau pamatyti nepatiklų žvilgsnį, pasikui apsisukau ir tiesiu taikymu išėjau iš svetainės, per koridorių, kur ant tako teberiogsojo komoda iš po veidrodžio, ir aš stipriai stumtelėjau ją į šoną, bet juk galėjau ir pastatyti į vietą palei sieną po veidrodžiu, kur ji stovėjo anksčiau, ir aš tai padariau kuo tiksliau, o atsidūręs laiptinėje trenkte užtrenkiau duris. Tada nuėjau per veją ir įsėdau į automobilį, krūtinėje tvinksejo, ir kelias ilgas minutes pasėdėjau giliai kvėpuodamas, kol ten viduje nurimo ir buvau pajėgus išvažiuoti.

ANTRA
DALIS

Tiksliai nepamenu, kada tai buvo, kada pirmą kartą sėdau į autobusą ir nuvažiavau į centrą, kad vakare pasivaikščiočiau po gatves, užsukčiau į vieną kitą barą, uždegti ar kavinę, bet tikriausiai netrukus po to, kai išėjo Tiurida, ko gero, dar tą patį mėnesį, taigi praėjus vieniems ilgiems metams po gaisro kelte, per kurį žuvo mano artimieji, kaip pranešė valstybinė televizija: jo artimieji sudegė kelte, kajutėje, koridoriuje, jie žuvo jūroje, paliko šį pasaulį netoli bemuitės parduotuvės.

Pamenu, sėdėjau savo nuolatinėje vietoje, pačiame autobuso gale, pakeliui iš Bjolseno Sagenės mikrorajone, apsilankęs gražiausiais drabužiais: dvieiliu puspalcium, tuo pačiu senuoju, tik su naujomis žalvarinėmis sagomis, kurias man pardavė paslaugi moteris kartu su adata ir siūlais „Sagų pasaulyje“ už Stortingo rūmų, kiekviena saga nublizginta, su įspaustu inkaru. Kaklą buvau apsirišęs geltona kaklaskare, sumegzta ant sprando, ir mūvėjau senamadiškas kelnės su nedideliu kliošu, kad sustiprinčiau jūreivišką išpūdį. Buvau ką tik nusimaudęs po dušu, išsiplovęs galvą, ir ketinau atsigriebti už visa, kas prarasta, kad ir kas tai būtų, buvau trisdešimt aštuonerių, viską praradęs, man nieko nebuvo likę.

Jau buvo ruduo, arba kažkas panašaus į rudenį, sunku pasakyti. Šiaip ar taip, dvelkė vėsa. Autobusų stotelėje, tuoj po savo buto langais, pasistačiau puspalcio apykaklę nuo šiaurės vėjo, nors nepūtė joks šiaurės vėjas, oras buvo tykus, tiesiog tą dieną jutau esant tinkama pasistatyti apykaklę, o ir atrodė geriau, be jokios abejonės.

Kai Didžiosios gatvės gale išlipau iš autobuso, virš miesto tvyrojo juodas dangus, tačiau švietė parduotuvių vitrinos ir gatvių žibintai, gatvėmis tarp grindinio akmenų, per asfaltą lyg skystas sidabras tekėjo dvi poros tramvajų bėgių, neoninės iškabos virš knygyno, batų parduotuvės durų tvieskė geltonai, raudonai ir mėlynai drėgname, kibiamo Oslo ore, kiekvienas dulksnos lašelįs buvo spalvotas, ant šlapių šaligatvių margavo veidrodžiški spalvų atspindžiai, o kone sausakimšoje erdvėje tarp pastatų vėsa dar labiau gnaibė skruostus, man su šilto puspalcio žengiant per Striogetą, pro Operos pasažą, nuo mano rankų pūpsančiomis kišenėmis, ir būtent ten, kai pasisukęs pažvelgiau į didelio, nelabai dailaus pastato gilumą, man toptelėjo, kad lig šiol nesu to daręs vienas, kad į miestą visada važiuodavau su Tiurida, susitikti su kitais jaunais suaugusiais žmonėmis, kuriuos pažinojome, komunistais ir poetais, profsąjungų veikėjais, suvirintojais ir tekintojais iš Akerio ir Miros mechaninių dirbtuvių, kad susėdę kokiam nors bare, „Cordial“, „Dovrehallen“ ar „Lompa“, išgertume alaus, aptartume politikos naujienas ir knygas, net ir tada, kai susilaukėme vaikų. Bet paskui viskas pamažu išsikvėpė. Tiurida prarado susidomėjimą ir įgijo naujų draugų, kurie netapo mano draugais, ir paskutiniaisiais metais tik kada ne kada išsiruošdavau į Senamiestį pavakarieniauti su Audiunu, savo bendražygiu iš

Veitveto, ir dar rečiau – susitikti su vienu ar pora kitų draugų, kurie buvo tik mano bent jau iki tol, kai mudu su Tiurida tapome pora. Bet dažniausiai iš to neišeidavo nieko gero. Būdavau pernelyg nerimastingas, neįstengdavau nustygti vienoje vietoje ir visada turėdavau atsiprašęs išsprukti, pasisėdėjimui dar nesibaigus, tad kai kas ir įsižeisdavo.

Šiaip ar taip, dabar nebūčiau norėjęs būti su kuo nors iš jų, bent jau ne su Tiurida, ir ne su draugais, net su Audiunu nebūčiau norėjęs, ir tai įkvėpė man nutrūktgalviškos nuotaikos. Viena yra atsiskyrus tūnoti bute, savo paties bute, apsuptam savo daiktų, knygų nugarėlių, paveikslų ant sienų, Budos statulėlės ant rašomojo stalo ir popieriaus peilio ant sofos, arba kad ir autobuso ar metro vagono salone su tėčio portfeliu ir prieš daugiau nei tūkstantį metų gyvenusio kinų poeto Du Fu poezijos tomeliu, kurį prieš daug metų išleido „Pax“ leidykla, o gal Bertolto Brechto „Kalendoriaus istorijomis“, taigi, viena iš pirmųjų „Lanterne“ serijos knygų; ir visai kas kita išeiti į pasaulį, kai lubos, sienos atsiveria ir vidun plūsteli miestas. Tai buvo rizikinga, bet bala nematė: jeigu viskas pasisuks ne taip, nesunkiai galėsiu susirasti taksi ir per penkiolika dvidešimt minučių parsigauti namo, panikai nespėjus užvaldyti. San Fransiske, Berlyne ar Londone būtų kebliau. Ten tokie taksi nevažinėja.

Bet Oslas – mano miestas, tad neabejojau, kad viskas bus gerai.

Pirmiausia užsukau į „Cordial“ barą, esantį Didžiosios gatvės pradžioje, priešais parduotuvę „Hornaas Musikk“, kurios vitrinose rikiavosi žvilgančios, nebylios, man kone magiškos

gitaros. Bet viduje sėdėjo per daug pažįstamų žmonių, gerai juos prisiminiau, jie dirbo Tramvajų parke, Geležinkelių bendrovėje ir anksčiau buvo mano draugai, šiame bare rinkosi jau dešimtmetį, jei ne daugiau, tai buvo girdėti iš erzelio ir juoko, dar šiurkštesnių nei pastarąjį kartą balsų. Daugelis taip pat priklausė „Volerengos“ sirgalių klubui „Klanas“, savaime nieko blogo, aš ir pats sirgau už šią futbolo komandą, visada sirgau, ir gimiau tame miesto rajone, buvau ten pakrikštytas, be to, tėtis prieškario metais žaidė dublerių komandoje, vėliau treniravosi su vadinamąja Veteranų komanda, šalia Volerengos bažnyčios, ir palaikė draugystę su senaisiais herojais – vartininku Henriu, komandos dainiumi Vilhelmu ir daugeliu kitų, tad tie, kurie tebegyveno, su lazdelėmis, nuplikusiais viršugalviais susirinko į didžiąsias laidotuves. Tavo tėtis velniškai gerai žaidė, kalbėjo jie, ir dainuoti mokėjo, visada pataikydavo į natą, ne tik į kamuolį, krizendami krenkštė, ir tai buvo tiesa, jis tikrai mokėjo dainuoti, tik nežinojau, ką jiems atsakyti, kad, deja, nevertinau savo tėčio, kad nežinojau, koks jis žmogus, kaip ir to, kad jis vienas iš jų, Veteranų komandos žaidėjų, tarp legendų, visos šalies pasididžiavimas, aš nesiklausiau, ir ant koplyčios laiptų teisstenėjau: labai ačiū, kad atėjote, ir jie vos kilstelėjo kepurės, nes diena buvo šalta ir drėgna.

Tačiau sustojau, vos įžengęs pro „Cordial“ duris, tuoj pat apsigrėžiau ir sprukau lauk, kol niekas nesusuko: labas labas, Knutai Hamsunai, eikš prie mūsų.

Nė vienas iš mano parašytų tekstų anaip tol nepriminė Hamsuno, bent kaip aš įsivaizdavau. Bet būtent taip jie šaukdavo. Labas, Knutai Hamsunai.

Bet aš nenorėjau būti laisvas, buvau pavargęs, norėjau, kad kas nors paimtų mane ant rankų, pakeltų ir išneštų į kambarį, kuriame dar neteko būti, į vėsus kambarį, kuriame galėčiau miegoti ir nespauoti.

PER PETTERSON (Peras Petersonas, g. 1952) – vienas skaitomiausių Norvegijos rašytojų pasaulyje; jis ilgą laiką dirbo bibliotekininku, vertėju ir tik vėliau ėmė rašyti knygas. Lietuviškai išleista jo knyga „Vogti arklius“ tapo tikra literatūros sensacija („Tyto alba“, 2008 m.). „Mano likimo broliai“ – naujausias, dešimtasjis jo romanas.

Tai išsiskyrimo romanas. Pero Pettersono herojus – rašytojas Arvidas Jansenas (taip, pagrindinis veikėjas turi autobiografinių bruožų) išgyvena visokeriopą išsiskyrimo krizę. Žmona, pareiškus, kad daugiau jo nebemyli, išsikrausto drauge su trimis dukterimis. Jo artimieji žuvo keltų katastrofoje. Todėl romanas – apie staigą užklupusią vienatvę. Apie vyrą, netekusį šeimos ir artimųjų, vyrą, kuris nusiramino ima ieškoti baruose ir vienos nakties partnerių lovose. Kurio liūdesys vis gilėja, kuris miega automobilyje, kai tuščios buto sienos ima slėgti taip, kad nebeįmanoma to pakelti.

Tai ir Oslo romanas. Arvidas vaikšto po Oslo barus, atsiduria vis kitame šio pilko ir tylaus, kaip ir romanas, miesto rajone, jis vienišas ir sutrikęs, galbūt todėl taip lengvai vienišos moterys jį įsileidžia į savo gyvenimus, kuriuose jis neužsibūna ilgiau nei vieną naktį.

Kartu tai ir kelionės romanas. Labai vienišos, labai komplikotos labai susipainiojusio vyro kelionės po savo atmintį, bandant įveikti savo dąbartį. Arvido Janseno krizė – kiekvieno vyro krizė, žmogaus, praradusio ir šaknis, ir šeimą, atkirsto nuo savo vaikų, – kiekvieno jo likimo brolio, liūdnai sėdinčio bare prie akvavito taurės. Tačiau ši kelionė, kad ir kokia varginanti ir klampi, atveda į jausmą, jog viskas gali būti kitaip.

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt